

lijk wel of het publiek ook zou willen dat andere gezelschappen voor een soortgelijke werkvorm zouden opteren. Misschien zou jij voor jezelf willen dat dat zo was. Maar in theorie blijft de vraag, of je daar als gezelschap ook voor kiest, natuurlijk open.

POL HOSTE Voor mij maakt dit soort reflectie deel uit van de emancipatorische werking van het theater. In ieder geval zou ik het onterecht vinden als men die manier van werken zou afdoen als exclusief, elitair of intellectualistisch. *October'Okto*bre stelde vragen als: hoe beleef je de wereld? Hoe sta je tegenover je werk? Hoe ga je om met je verlangen om te communiceren? Dat is een heel universele problematiek en men stelde zich die vragen ook impliciet op de scène.

Ik hou heel erg van theaterproducties waarbij je op hetzelfde moment de acteur/actrice op scène ontmoet als zijn/haar personage. Dat tegelijk 'in' en 'out' vind ik heerlijk als het functioneert. Dat heb je helemaal niet als je naar een klassieke *Hamlet* gaat kijken. Dan verwacht je alleen maar een ideale *Hamlet*. De 'voorstelling' is dan dat deel van je verbeelding waaraan vorm wordt gegeven door de acteur/actrice zodra hij/zij op de scène beweegt en spreekt als het instrument van die verbeelding, van je eigen narcisme. Dan wil je het liefst verleid worden, applaudisseren, voor jezelf, voor hem, voor haar, voor wat we ons verbeelden.

Ik denk dat Dito'Dito dat altijd geweigerd heeft, maar in tegendeel een evenwaardigheid tussen acteur/actrice en publiek heeft nagestreefd en getracht heeft om de traditionele machtsverhoudingen tussen het koppel toeschouwer - acteur/actrice te veranderen. In die zin was ook *October'Okto*bre een uitnodiging om zich mentaal te engageren in die emancipatorische houding.

MARIE BAUDET *October'Okto*bre had voor mij een dubbel aspect. Enerzijds word je geconfronteerd met mensen, eerder dan met personages. Anderzijds leidt datgene wat je ziet, en wat absoluut buiten het repertoire staat, niet tot een vergelijkingsproces. Je kan natuurlijk wel een mening hebben, maar het is veel moeilijker om die te vergelijken met wat dan ook. Dat stelt het probleem van het referentiekader.

POL HOSTE Waarom zijn de critici niet gekomen? Dat is iets wat Dito'Dito erg bezighoudt.

MARIE BAUDET Ik denk dat het te maken heeft met het feit dat *October'Okto*bre slechts vier weekends speelde. Voor sommige voorstellingen

geldt dat ze al voorbij zouden geweest zijn tegen de tijd dat er een recensie in de krant kon verschijnen. En verder heb je ook nog zoveel andere theaterproducties die je voor de krant moet gaan bekijken. Bovendien blijft het aspect *work in progress* een probleem. Als criticus kan je daar natuurlijk voor jezelf gaan naar kijken, bijvoorbeeld om de evolutie van het project te volgen, maar redactioneel is het moeilijk verdedigbaar om daar een kritiek aan te wijden. Misschien ontstaat er hierdoor bij critici ook wel een vorm van autocensuur of in ieder geval van een autokritiek. Ik denk dat journalisten wel kunnen begrijpen wat Dito'Dito bezighoudt, maar kranten en dagbladen zijn nu eenmaal gebonden aan hun *format*, hun ritme en hun taak om all-round te zijn.

POL HOSTE Zie jij in de hedendaagse theaterproducties referentiepunten met iets als *October'Okto*bre?

MARIE BAUDET De creaties van *October'Okto*bre zijn een theatervorm die ons, misschien meer dan welke andere ook, naar het heden leidt. Dat maakt de referentie onmogelijk; in dit geval zoveel te beter. Men kan slechts oordelen – als oordelen hier al op zijn plaats is – over het moment zelf, en over wat zich op dat moment, op die avond, afspeelt.

POL HOSTE Is het dat wat het voor de kritiek niet makkelijk maakt?

MARIE BAUDET Indien ik niets *a posteriori* gepubliceerd heb, dan is dat eerder om praktische dan om 'filosofische' redenen. Laten we zeggen dat Dito'Dito met *October'Okto*bre in zekere zin de essentie van het theater scherper stelt, het vergankelijke radicaliseert. Dat is boeiend, maar daarover feedback krijgen is wellicht moeilijker dan ze denken.

POL HOSTE Welk antwoord geeft men dan aan Dito'Dito na vier weekends? Is het een te complexe onderneming om te antwoorden op een theatergezelschap dat de vraag naar zijn ideologische en dus sociale en politieke (in mijn geval zou ik spreken van poëtische) positie centraal stelt in zijn artistiek traject? Een discussie daarover lijkt me vandaag niet onbelangrijk.

Tweetalig

MARIE BAUDET Primordiaal vind ik de combinatie *Franstalig-Nederlandstalig*. Dito'Dito probeert die combinatie allang te realiseren, maar met dat standpunt staan ze voorlopig vrij alleen.

Over het algemeen kom je die tweetaligheid of zelfs die meertaligheid niet zo vaak tegen. In het theater. Zelf ben ik Dito'Dito erg dankbaar omdat me gelegenheid wordt geboden om Nederlandstalig theater te gaan bekijken. Dat doe ik te weinig, terwijl ik er nochtans echt van geniet. Maar nogmaals, ik spreek alleen voor mezelf. Of mijn ervaring representatief is voor een breder publiek, weet ik niet. Is er van de kant van de Franstaligen vraag naar Nederlandstalig theater? Misschien zou men die behoefte echt moeten gaan creëren of verder doen toenemen. Ik wil hier geen politiek correct discours houden. Ik heb ook geen zin in een *mea culpa*. Ik wil gewoon zeggen dat die openheid mij heel dierbaar is. Trouwens, bedankt om dit gesprek in het Frans te willen voeren.

POL HOSTE Het zou ons te ver leiden als ik over mijn eigen ervaringen als Nederlandstalig schrijver uit Vlaanderen met het Franstalige theater in Brussel begon. Maar mijn contacten met Le Rideau de Bruxelles en later met het Théâtre Poème hebben geen echt gesprek opgeleverd. Er viel mij telkens een joviale maar kille, vriendelijke maar formele afstandelijkheid te beurt. Ik ben er niet in geslaagd om met hen een dialoog op gang te brengen over de Nederlandstalige en de Franstalige (toneel)literatuur in Brussel.

Ik was lid van het Théâtre Poème, ik las het literaire en poëtische maandblad, ik wilde weten wat er op dat punt in Brussel gebeurde, ik stuurde hen in het Frans vertaalde fragmenten van mijn boeken, een artikel dat ik in het Frans had gepubliceerd in *La Belgique toujours grande et belle*, ik informeerde hen over mijn verblijf in Québec. Mijn vraag om dat te zien als uitgangspunt voor een dialoog bleek hun zorg niet.

MARIE BAUDET Ik zie zelden theater in het Nederlands. Niet dat ik er geen zin in heb. Ik weet dat ik veel mis. Een initiatief als *October'Okto*bre is voor mij dan ook des te waardevoller, want het neemt de hinderpaal van de taal weg. Het engagement om verschillende talen door elkaar te gebruiken, ontnemt de taalkwestie haar traditionele problematiek. Ineens blijkt die kwestie geen obstakel meer, maar een kans, vormt ze de aanleiding tot nieuwe ontdekkingen. Men moet ook de intelligentie van sommige Vlaamse theaters onderstrepen, en hun inspanningen naar de Franstaligen toe, al was het maar om de voorstellingen van Franse boventiteling te voorzien. Het omgekeerde is nagenoeg onbestaan-